

»Havde vi Deres Kundskab til gammel nordisk Livsform ...«

Frits Clausens breve til Thorkild Gravlund 1933-38

Af John T. Lauridsen

I årene 1933-38 brevvekslede lederen af det danske nazistparti Frits Clausen med forfatteren Thorkild Gravlund. Initiativet til brevvekslingen var taget af Frits Clausen, der var interesseret i at få »sand« dansk kunst, kultur og historie integreret i DNSAP, og som i den forbindelse kunne bruge den kendte forfatter med interessen for det mytiske i det danske folks fortid og understregningen af den intime forbindelse mellem det danske folk og den danske jord. Brevene fra Frits Clausen til Thorkild Gravlund er bevaret, mens Gravlunds breve til naziføreren ikke har kunnet findes. I det følgende publicerer forskningschef, dr.phil. John T. Lauridsen de 16 kendte breve fra årene 1933-38. I en indledning, der opridser baggrunden for brevene, påpeges, at deres største interesse ligger i, at de på tæt hold lader os følge Frits Clausens bestræbelser for at give DNSAP et dansk indhold ved at inddrage litteraturen med bonden, jorden og fortiden i centrum.

Indledning

Ved årsskiftet 1931/32 fik *National-Socialistens* initiativrige redaktør Frits Clausen forfatteren Thorkild Gravlund til at skrive et par spalter i bladet under overskriften »Hjemstavn og Statsstyre«. Artiklen fremkom 3. januar 1932, og den må have været ikke så lidt af et scoop for redaktøren. Det var den første kendte og læste danske forfatter, der stillede op i denne nye politiske sammenhæng. Så betød det mindre, at Thorkild Gravlund i slutningen af artiklen lagde afstand til nazismen, som han angav ikke at vide, hvad var, ligesom han skrev, at han ikke havde tillid til politiske ideer, uanset hvor de kom fra; kun *jorden* talte for ham og måden, den blev administreret og inddelt på; det var i det hele taget kernen i artiklen.¹

1. Om Thorkild Gravlund henvises generelt til *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udgave, og til P.N. Buhl: *Thorkild Gravlund*, 1997, med de der anførte henvisninger. Specielt om den »oprindelige« inddeling og administrationen af jorden skrev han i talrige skrifter, blandt andet *Dansk Bygd*, 1-3, 1917-30, ligesom han plæderede for, at landskabslovene var de »naturlige« love, som stadig var svar på samfundets problemer, således i *Den nye Lov*, 1934.

Dette blev Thorkild Gravlunds eneste direkte optræden i *National-Socialisten*. Til gengæld blev han i de følgende år flittigt citeret af Frits Clausen, så indirekte bidrog hans tanker til de danske nazisters idegrundlag.

Frits Clausen må have stiftet bekendtskab med Thorkild Gravlunds forfatterskab senest i begyndelsen af 1920'erne. I november 1923 skrev han nemlig et brev til Gravlund og mindede om deres første møde: »Jeg ved ikke om De husker en Aften, hvor De paa Regensen læste op af Nilavs² og derefter talte om jydsk og sjællandsk Folkekarakter. Aftenen var Led i en Række Foredrag der blev holdt for at gøre sønderjydske Studerende kendt med dansk Kultur og Aandsliv«. ³ Anledningen til henvendelsen i efteråret 1923 var, at Frits Clausen som sekretær i den konservative vælgerforening i Aabenraa ville have Gravlund til at optræde i foreningen. Han begrundede valget af netop Gravlund over for Gravlund selv således:

»Da det er meget vanskeligt for os just i denne By at faa alle i Tale, der er ligesindet med os, (omendskønt ubevidst) ville vi gerne spørge Dem, om De ikke kunde komme herved med enten et Foredrag eller med en af Deres glimrende konservative Bøger. Vi studerende var i sin Tid saa glade for Deres Foredrag og Oplæsning at vi gerne vilde have flere af vore Landsmænd skulde høre enten det samme eller noget lignende. Særlig svær er det for os Konservative her i Aabenraa, hvor venstre Radikalismen har et godt Sæde, men alligevel er det lykkedes for os at skabe en Forening paa 140 Medlemmer. Vi vilde dog gerne have endnu flere i Tale, og da dette er vanskeligt ved et rent politisk Foredrag, vilde vi nu prøve med Foredrag af mere folkelig Karakter og vi mener da, ikke at kunde faa en bedre Mand end Dem«.

Gravlund sagde ja til indbydelsen, men foredraget kom i første omgang ikke i stand.⁴ Selve Frits Clausens henvendelse er imidlertid interessant ved sit indhold set i lyset af, hvordan han på ny optræder i samme rolle med de samme argumenter et tiår senere – blot for helt andet parti!

Efter denne optakt ophørte forbindelsen mellem Gravlund og Clausen i en årrække. Skal vi imidlertid tro Frits Clausens senere udsagn over for Gravlund, læste han alle hans bøger, og da Gravlund var særdeles produktiv i de år, må Gravlund ofte have stået på programmet i lægehjemmet i

2. *Nilavs*, 1918. Gravlunds gennembrudsværk som romanforfatter.

3. Frits Clausen til Thorkild Gravlund, Aabenraa 3.11.1923, i Thorkild Gravlund: Breve til forskellige, Det kongelige Bibliotek, Ny Kgl. Saml. 4080, 4. Alle de af Frits Clausen citerede og gengivne breve i det følgende er fra denne samling.

4. Frits Clausen til Th. Gravlund, udat. (december 1923). Her er foreningens medlemstal vokset til 150.

Thorkild Gravlund var en hjemstavnsforfatter, der i alvor mente at kunne skue både tilbage til det oprindeligt folkeligt danske i overgangen fra oldtid til middelalder og ind i dansk folkekarakter gennem sine »folkepsykologiske Studier«, som han opnåede Carlsbergfondets støtte til i forbindelse med Danerloven. De danske Middelalderlove i Skildringer. Af Danskens Historie (1925), hvori Skånske Lov, Eriks Sjællandske Lov, Valdemars Sjællandske Lov og Jyske Lov gøres til »fire Folkesind, der taler om Daneriget«, »Forskellen mellem disse og senere Tidens Jura er den, at de første søger at give det af Arilds Tid sande om Folket i det skønneste Sprog – de sidste, uden Tanke om Folkets Naturlove, det der føles som pæneste i Dag i det værste Sprog«. Forfatteren Gravlunds tåget reaktionære fraser og tankegods genfindes hos politikerne Frits Clausen. – Thorkild Gravlund på Hindsgavl 1935. Foto i Det Kongelige Bibliotek.

Bovrup. Da Frits Clausen i januar 1931 imidlertid ikke kun havde taget skridt til at forlade Det Konservative Folkeparti og meldt sig ind i det nystiftede DNSAP, men også hurtigt havde fået en lederposition i Sønderjylland og var blevet redaktør af det nye partis eneste blad, *National-Socialisten*, var artikelstof til bladet blevet hans sag, vel at mærke stof på et nationalsocialistisk idegrundlag. Stof af den karakter var det op til ham selv at finde frem, da partiet stort set ikke havde andre ideologisk interesserede, og slet ikke blandt partistifterne, heller ikke partifører Cay Lembcke.⁵ De vidste kun lidt om den tyske nazisme, så hvad en dansk nazisme skulle rumme, var man i gang med at finde ud af. Frits Clausen ydede her den mest betydelige indsats gennem sine artikler og pjecer.⁶ De bærer ikke præg af, at han har givet sig til at læse meget indgående i de tyske nazisters skrifter. I stedet har han trukket på sin sønderjyske baggrund, nationalismen som den udfoldede sig der fra hans barndom, over Genforeningen og frem i 1920'erne. Med en konservativ baggrund ledtes hans litterære smag til hjemstavnsliteraturen. Thorkild Gravlunds skrifter var i emnevalg og indhold så fortidsrettede med jorden og bonden i centrum, at Frits Clausen blandt andet slog ned på ham som inspiration både for sit eget forfatterskab og sin politiske virksomhed.

I foråret 1933 tog han initiativ til at få en personlig kontakt i gang igen. Tidspunktet var ikke tilfældigt. Frits Clausen tumlede med planer om en politisk karriere som mere end leder af DNSAP's afdeling i Sønderjylland, og han har givetvis gerne villet styrke sin position ved en tættere forbindelse med Gravlund. Det ville give prestige både internt og i forhold til omverdenen, og først og sidst ville han gerne kunne tælle Gravlund som i det mindste en vedkendt åndelig bagmand for partiet, hvis ikke som en direkte partistøtte. Frits Clausen havde nemlig sat sig et mål: at få »sand« dansk kunst, kultur og historie integreret i DNSAP. Denne stræben går igennem den brevveksling, som Clausen fra marts 1933 fik i gang med Gravlund, og som førtes til efteråret 1938, da de tos veje igen definitivt skiltes.

Han gjorde begyndelsen ved at smigre og finde anledning til at spørge, om Gravlunds skrifter ikke burde oversættes til tysk, men for andet og mere end et påskud kan vi næppe tage det, selv om Clausen den 10. marts 1933 skriver, at en oversættelse af Gravlunds bøger vil kunne skabe respekt for Danmark sydpå. Det er spørgsmålet, om det ville være nok, og

5. John T. Lauridsen: »Frits Clausen og 'fører-kuppet' i DNSAP 1933«, *Sønderjyske årbøger*, 1997, s. 201ff.

6. Registreret i John T. Lauridsen: »Dansk nazisme på tryk«, *Fund og Forskning*, 37, 1998, s. 253-269.

om ikke Clausen vidste det, men forsøget på at fastholde en positiv forbindelse med Gravlund er uomtvisteligt. Havde Clausen ikke ment, den tjente et formål for ham, var den givetvis sluttet igen meget tidligere. Den travle partifører (fra juli 1933 overtog han ledelsen af DNSAP) havde mere end rigeligt at se til. Dertil kan så lægges, at det er hævet over al tvivl, at Clausen gjorde dele af Gravlunds tankegods til sit, især den Gravlundske kongstanke med det særligt betydningsfulde i, hvordan den danske jord blev opdelt i administrative enheder. Der kunne de to mødes, og Clausens breve til Gravlund dokumenterer, hvordan han ved at vise sin imødekommenhed på dette punkt og tillægge Gravlund æren for, at DNSAP's regionale organisationsopbygning blev, som den gjorde, søgte at skaffe sig en allieret. Som brevene også viser, var alt forgæves, og det kan bestemt ikke udelukkes, at Clausen under alle omstændigheder havde nyorganiseret DNSAP efter »historiske« retningslinier, for Gravlund var ikke ene om at være inspirationskilde.⁷ Det viste Clausens mangesidede bestræbelser og initiativer for at få skabt en *dansk* national socialisme. Men at Gravlund var en væsentlig kilde, turde være hævet over enhver tvivl. Gravlund blev ikke kun smigret, Clausen sugede også til sig af forfatterskabet og genbrugte det i sin egen aftapning, først med henvisninger til Gravlund og siden uden.

Frits Clausens breve til Thorkild Gravlund er interessante ud fra flere synsvinkler. De giver for det første et indtryk af, hvordan partifører Frits Clausen forsøgte at omklamre en kendt forfatter, dernæst at de faktisk på nogle få områder diskuterede ud fra et fælles værdigrundlag og ud fra fælles forudsætninger. Det mytiske i folkets fortid var de således enige om. For det tredje giver de for flere vigtige spørgsmåls vedkommende Frits Clausens stillingtagen, således til den italienske fascisme, til hans egen magtovertagelse juli 1933 (hvor han fastholdt sin *kåring* som det væsentlige), til den tyske nabo, til brugen af dansk historie og kultur og til grænespørgsmålet; det som til sidst fik de tos veje til at skilles. Brevene giver også et indblik i, hvordan Frits Clausen kom med antisemitiske udsagn i sammenhænge, hvor det ikke kun var fordi, det forventedes af ham. Det kan også læses, hvordan han ganske opportunistisk vil bortforklare, at der

7. I sine erindringer fremhæver Frits Clausen, at forbillederne for DNSAP's organisation »udelukkende« var »hentet af mit eget Folks Historie med de danske Organisationer i Sønderjylland som direkte Impuls og Tilskyndelse«, men tilføjer senere den tidlige middelalders organisationsformer (Landsarkivet for Sjælland, Københavns Politi, Frits Clausensagen 1945-47, Personlige Oplysninger m.v. Pk 1, Frits Clausen: Kort Levnedbeskrivelse, 1946, s. 71-74; Frits Clausen: Træk om Oprettelsen og Udviklingen af DNSAP, 1947, s. 105-110 (herefter citeret som Clausen 1946 og Clausen 1947)).

blev bragt uddrag af *Zions Vises Protokoller* i *National-Socialisten*. Brevene er også et vidnesbyrd om, hvad disse højreorienterede kredse brugte deres tid og energi på at diskutere i 1930'erne. Underligt virkelighedsfjernt forekommer det, at en partileder og forfatter i ramme alvor diskuterede genbrugen af den tidlige middelalders administrative inddeling og lovgivning, at den ene – partilederen – må forsvare sig over for den anden – hjemstavnsdigteren – i et sådant spørgsmål. Det var meget langt fra tidens og samfundets aktuelle problemer. Amterne var bestemt af det onde og skulle erstattes af de gode gamle sysler. Som om det skulle gøre hverken fra eller til! Det kan tilbageskuende forekomme helt surrealistisk, hvis ikke det lige var, hvad de to kombattanter bestemt ikke ville tages til indtægt for. Til gengæld er det en pointe, at sådanne diskussioner var karakteristiske for den yderste politiske højrefløj. Dags- og brødpolitikken interesserede ikke så meget, »løsninger« på samtidens problemer søgtes ved at skue tilbage på overgangen mellem forhistorisk og historisk tid. Der var dels det »oprindelige«, dels en så tilpas mangel på konkret viden, at der var rum for allehånde forestillinger. Gravlund var en mester i sidstnævnte.

Størst interesse har brevene imidlertid ved, at de på tæt hold lader os følge et af de spor, Frits Clausen fulgte i bestræbelserne på at gøre DNSAP's indhold dansk: inddragelsen af litteraturen med bonden, jorden og fortiden i centrum. Andre forfattere med lignende træk som Gravlund har også fået henvendelser og indbydelser fra Frits Clausen. En Thomas Olesen Løkken optrådte en enkelt gang ved et partistævne i Aabenraa sommeren 1934, men ellers lykkedes det indtil videre ikke. Hvor de professionelle forfattere svigtede, opdyrkede han nye talenter, og lod dem prøve kræfter i *National-Socialistens* spalter. Året 1934 er ret enestående i den henseende.⁸ Senere udvidede han kulturarbejdet til kunsten, især malerkunsten. Der skulle gives et indhold af dansk kultur til DNSAP. Over for Gravlund erkendte Frits Clausen åbent, at DNSAP's *former* var tyske, men bagatelliserede det, for det var *indholdet*, det kom an på, og det arbejdede han på at gøre dansk. Her afsløres et gradvist udviklende program for hans politiske stræben. Det blev påbegyndt endnu i hans første redaktørtid og blev så fuldt udfoldet, som mulighederne tillod, da han selv blev partifører. Det program blev videreført ind i 1940'erne.

Frits Clausen satte pris på brevvekslingen med Gravlund. Der er næppe tvivl om, at den gav ham noget. I hvert fald så meget, at han i 1946 i sin selvbiografi henviste til den som en lang korrespondance om nationalso-

8. Jf. Ole Ravn: *Dansk nationalsocialistisk litteratur 1930-45*, 1979, s. 72-78.

cialismen, der »vil kunne belyse mit Syn paa denne Ideologi, efter som den voksede frem i mig«. ⁹ Det kan man kun være enig med ham i, men det må så også tilføjes, at det syn på nazismen, som afdækkes, er meget ydre, bundet op om politiske offentligheds- og organisationsformer, der helt slører den form for danskhed, han ubetvivleligt også stod for. Som nazist var han fornuftsbetonet, som dansk følelsesbetonet – hvor en Hitler var følelsesbetonet både som nazist og tysker og forbeholdt politikken som det (delvist) fornuftsbetonede område. Brevene viser ikke så meget en side af politikeren Frits Clausen som af partiscenesættereren. Disse breve, som det meste af Frits Clausens politiske stræben, viser ham som meget lidt optaget af dagspolitikken og så meget mere interesseret i symboler, traditioner og optræden.

Alle de kendte breve fra Frits Clausen til Thorkild Gravlund 1933-38 gengives i det følgende. ¹⁰ Der har næppe været flere. Gravlunds breve til Frits Clausen er endnu ikke dukket op. Muligvis gemmer de sig i DNSAP's arkiv, men hidtil har en eftersøgning været forgæves. Med en enkelt undtagelse (et maskinskrevet brev af 10. februar 1936) er alle breve håndskrevne, flere på DNSAP's brevpapir. Kommentarerne i fodnoter til brevene er indskrænket til det minimum, der skulle sikre forståelsen og sammenhængen.

Frits Clausens breve til Thorkild Gravlund 1933-38

Bovrup 10.3.1933

Kære Thorkild Gravlund

Jeg har lige i de sidste Dage igen hengivet mig til Nydelsen af Deres herlige Bøger »Sognet« og »Herredet« ¹¹ og vil gerne sende Dem en Tak for disse danske Værdier, som jeg gør alt for at faa Ungdommen til at læse. Det, De skriver i disse Bøger (og de andre med) er jo akkurat det samme som vi nationale Socialister – danske Folkefæller – vil prøve at vende tilbage til. Da vi maa skabe en Organisation for at kunne føre Ideerne frem, maa vi ogsaa formulere Ideerne i noget som man endnu maa kalde et Program, skønt dette Ord med Tiden bør forsvinde af vor Tale om Folk og

9. Clausen 1946, s. 22. Clausen havde ikke brevene til rådighed, og anklagemyndigheden synes ikke at have fundet frem til dem.

10. De er tidligere benyttet af Buhl 1997, s. 73-76 og Inge Adriansen: *Fadrelandet, folkeminderne og modersmålet*, 1990, s. 99. Hos sidstnævnte skrives, at Gravlund optrådte ved DNSAP-møder, hvilket ikke kan bekræftes.

11. *Sognet*, 1915 (første del af romantrilogi), flere senere udgaver; *Herredet*, 1919, 2. udgave.

Folkeeje. – Dog, Meningen med dette Brev er ikke at fortælle Dem noget om den nationale Socialisme, da det er Dem, der kan fortælle os om denne i Stedet for omvendt, men Meningen er om De ikke kunde lade disse Storværker om nordisk Liv oversætte til Tysk for at de dernede kunde se, hvorledes de kan lære om nordisk germansk Tankegang hos os. Jeg har læst noget op for en ung tysk national Socialist, der var begejstret over Deres Skildringer og derved fik jeg Ideen, som jeg strax lader gaa videre.

Jeg ved ikke om De husker Brevskriveren fra en Aften, hvor De paa Regensen talte for os sønderjydske Studenter, der var kommen hjem til vort til Jøderne pantsatte Hjem. Jeg antager bestemt, at De ikke husker Aandriheder fra mig, men maaske kan De mindes et stort Corpus, som De spadserede lidt med i Gaderne efter Mødet.¹²

Hvis det ikke kan lade sig gøre med Oversættelse af Værkerne kunde De saa ikke give Lov til at jeg skrev nogle korte Skildringer paa Tysk af udsøgte Stykker i Bladene dernede. Jeg spørger ikke, fordi jeg vil lave Forretning af Sagen, men kun vil hjælpe til at udbrede gamle nordiske Tanker om Liv og Samfundsliv. Jeg lever af min Lægegering og ikke af andet. Resten lever jeg paa. Jeg tror at Deres Bøger vilde faa en rivende Afsætning nu i det nye Tyskland og de vilde derved give vore sydlige Naboer en tiltrængt Respekt for os Danske.

Med dansk Hilsen
Frits Clausen

Bovrup 17.3.1933

Kære Thorkild Gravlund

Hjertelig Tak for Deres Bog,¹³ der jo er et rent folkelig Fællesskabsevangelium. Hvad enten De vil eller ikke, er De jo renlivet Nationalsocialist. Igaar havde vi Møde i Jejsing,¹⁴ hvor dansksindede og tysksindede bor Side om Side og jeg talte om Nationalfølelse for dem alle og alt var bygget af Deres Bog. Det var i Grunden slet ikke noget politisk Parti-Agitations-Diskussionsmøde, men et Foredrag (Føj for S.) nej en folkelig Prædiken, hvis Tekst var taget af Deres Bog. Fra Saxo til Thorkild Gravlund

12. Allerede i brevet 3.11.1923 havde Frits Clausen gjort opmærksom på sig selv ved at henvise til sit corpus: »... efter Foredraget var De sammen med nogle af disse Studenter. Den tykkeste af dem er nu blevet praktiserende Læge i Aabenraa«.

13. Det drejer sig sandsynligvis om *Espen. En Bondeslægts Danmarkshistorie*, 1933.

14. Møde på Jejsing Stationskro med ca. 80 deltagere (*National-Socialisten*, 12.3. og 26.3.1933).

Thorkild Gravlund

Gyldendal

Omslaget til Thorkild Gravlunds roman *Kongen*. Det første Folkestyre, der kom i 1939, anslår træffende bogens stemning. Bagsiden fortæller, at det »er en historisk Roman, der skildrer det gamle folkelige Kongedømme og Folkestyre i Tiden efter de store Vikingetog.« ... »Følgt af sin Hird rider Kongen fra Herredsting til Herredsting, gæster Købstæder, Landsbyer og Kongsgaarde i alle danske Egne og sætter Ret og Skel efter gammel dansk Lov, hvor han kommer frem«. Opfattelsen af »folkelighed« og »folkestyre« er her ganske egenartet, polemisk rettet mod det moderne demokrati, over for hvilket sættes den retfærdige konge (fører), der egenmægtigt hersker og dømmer. – Omslagsillustration til Th. Gravlund: *Kongen*. Det første Folkestyre (1939).

– siger Kylling ofte.¹⁵ Det passer. Kunde De ikke have Lyst til at se lidt ind i vort Arbejde hernede i Slesvig. De skal være hjertelig velkommen som Gæst her, hvis De vil tage til Takke. Vi kunde lave nogle national socialistiske Møder med Dem som Taler og kan saa betale Dem Rejsen men Honorar betaler vi aldrig, men alle Udgifter og vi opfordrer til at læse Deres Bøger. Jeg har skrevet til Tyskland om at faa tyske Oversættelser ud og sætter mig til at oversætte Stykker af det bakkede Land,¹⁶ naar jeg faar Tid under Foraarspløjningen, hvor vi ikke kan holde Møder. Vi skal have Folket vækket, vi skal værne om Nisserne og Troldene. Det er dem, der skal hjælpe os en Gang til. Der er Røre hernede for Tiden, da vi tager Hjemmetyskerne med i vor Bevægelse, der er national fra Hjemmet og Sognet og opad, saa længe det hedder opad. Bare det holder nedad, saa gaar det nok. Men det er jo der det er gaaet itu. I Morgen kommer Deichgreber,¹⁷ han vil sluge Deres Bog. Alle vore Folk læser Herredet¹⁸ nu og det vil ikke vare længe før Chauvinisten Gravlund læses af Hjemmetyskerne i Slesvig. Jeg skal til at skrive en Kronik om Dansk-Tysk,¹⁹ har Kladden, men kan ikke rigtigt komme i Gang, skønt det er paa Tide. Men nu er der jo snart Grøde i Luften saa kommer det nok.

Vi bygger altsaa vort Land for Tiden. Uden arkitektonisk akademisk Tegning men efter Øjemaal som vore gamle Bygmestre gjorde det, da de lagde Husene til Folket i Landet og ikke opførte Bygninger, der ikke passer til Landet, frygtelige Rædsler med Skifertag o.s.v. Og saa bygge vi vestslesvigske Gaarde og østslesvigske og alsiske og fynske og sjællandske o.s.v. Ja, bare det kunde lykkes, men Folket og vi selv er jo syge endnu efter Infection der har ødelagt vort Blod med Liberalisme, Pacifisme, Kapitalisme o.s.v. – Der er Grundlaget vi bygger paa og saa driver vi Politik der er det samme som Nationalfølelse i vor Forstand og til dette Formaal holder vi ogsaa Taler som anført i det lille Hefte,²⁰ hvormed vi slog Christmas Møller og hans Jødepolitik.

Danmark vaagn op
»Gud hjælp« og Hilsen
Deres Frits Clausen

15. Th.M. Kylling, sønderjysk gårdejer og politisk aktivist.

16. *Det bakkede Land*, 1933, var en samling af Gravlunds artikler.

17. Wilh. Deichgräber, kredsleder for det tyske mindretal i Sønderborg.

18. *Herredet*, 1919.

19. *Nationalsocialistiske Tanker til det slesvigske Spørgsmaal*, 1933. 2. udgave 1934 fik titlen *Dansk-Tysk*.

20. Der henvises sandsynligvis til *Fra Rente til Arbejds løn. Guldmonopolet. Tale holdt ved et Diskussionsmøde med Folketingsmand Christmas Møller i Aabenraa 3.-1.-1933*, der imidlertid først er kendt i en udgave med trykår 1934.

24.4.1933

Kære Thorkild Gravlund

Undskyld at jeg ikke har svaret endnu, men jeg har været optaget af de sidste Begivenheder, saa jeg ikke har haft et Øjeblik til overs. Jeg har skrevet en lille fremstilling af nationalsocialistisk Syn paa Grænsen, som jeg skal sende Dem, da De er citeret der nogle Gange. Angaaende Oversættelsen af Deres Bøger har jeg skrevet til W. Spickschen, Wojdictken, Fischhausen Land, Østprøjsen, som jeg mente havde skrevet til Dem. Jeg skal se om der kan gøres mere, men nu maa Sindene jo falde lidt til Ro først. – Den 7. Maj kommer jeg til Slagelse til nat. soc. Møde,²¹ men De bør jo et Stykke derfra, saa der bliver vist ingen Lejlighed til Samtale. – Jeg tror Deres Bøger vilde gøre Lykke i det nye Tyskland, men vi maa jo først have dem frem. Spickschens kan dog gøre meget, da de har fine Forbindelser. Jeg har ogsaa forsømt dem med Breve, men haaber nu at faa Tid, skønt vi er i Gang fra Morgen til ud paa Natten med at »hæve Folkesind til Folkelov«.

Hil Danmark og Hilsen
Deres Frits Clausen

Bovrup 11.5.1933

Kære Thorkild Gravlund

Det havde oprindelig været min Mening at besøge Dem paa min lille Sjællandstur, men jeg rejste om Natten efter en travl Dag i min Praxis til København og skulde saa have startet derfra noget efter min Ankomst, og saa opgav jeg yderligere Rejsen, da det var blevet til Hastværk og Træthed det hele. Jeg har ikke skrevet, da jeg hver dag ventede at kunne sende Dem min Bog om mit Hjemland. Den skulde for længst være udkommet, men vi er jo saa fattige, at vi maa lempe os frem. – Det var et glimrende Møde i Slagelse, hvad De jo kan se af den Maade Aviserne rakker os til paa.²² Jeg nævnte Dem som Sjællænder og Danmarks store Digter, ikke for at smigre, men af inderste Overbevisning. Alt hvad De skriver er som taget af vore Ideer. – De kan skrive paa dansk til Spickschen, da han taler dansk, selv om han bor i Østprøjsen og har hjemme der. Jeg har lige haft

21. Offentligt møde i »Kongressalen« Casino med taler af Frits Clausen, A. Langgaard-Nielsen m.fl. om »Grænsespørgsmaalet og dansk Nationalsocialisme« (*National-Socialisten*, 7.5.1933).

22. Især *Sorø Amtstidende*, som E.J. (Ejnar Jørgensen) påfølgende gav svar igen i *National-Socialisten* 21.5.1933, hvor han tillige angav, at der skulle have været 250 deltagere i »fiaskomødet«.

Brev fra ham, han venter at høre fra Dem. Jeg tror, at han vil kunne faa Deres Bøger ud, hvis han synes om dem. Det gør enhver Nationalsocialist. Send ham »Det bakkede Land«, der er glimrende – et rent nationalsocialistisk Evangelium. – Hvis De kommer herved i Sommer, maa De endelig lægge Vejen forbi os. Kunde De ikke have Lyst til at fejre »Fandens Fødselsdag« paa et nationalsocialistisk Aarsstævne, som vi afholder i Toftlund d. 11. Juni.²³

De maa endelig skrive til W. Spickschen
Wojdictken II
Fischhausen Land
Østprøjsen.

Saa skal Tyskerne faa Lejlighed til at lære danske Tanker om Folk og Land at kende. Efter at have læst »Det bakkede Land« kunde jeg skildre mine egne Tanker meget bedre – og jeg har ogsaa citeret Dem mange Gange i Bogen. Jeg haaber ikke, at jeg har kompromitteret Dem ved at henvise til Dem. Om nogle dage vil De faa den tilsendt, hvis Bogtrykkeren ikke snyder mig igen. Men den er da paabegyndt og saa bliver den ogsaa færdig.

Vi slider med at faa vore Tanker ud i vort Folk, thi der maa noget andet til – og jeg tror nok, at vi har fundet de rette, der kan vokse i vort Folk. Det er jo Indholdet og Begreberne det drejer sig om og ikke Formen og Betegnelsen. Det kan altid rettes, hvis vi skulde være paa Afveje i Smaating. Det er Tankerne, der skal vokse og antage Form.

Nu til Slut et Leve Danmark
og venlig Hilsen
Deres Frits Clausen

Bovrup. 1933 [uden dato, men må være fra sommeren, før 17.9.]
Kære Thorkild Gravlund
Ja, De maa undskylde min Sendrægtighed med at svare paa Breve, men jeg faa saa mange i denne Tid, at jeg slet ikke kan overkomme at faa dem besvaret i nogenlunde ordentlig Tid.

Om det bakkede Land skrev jeg i sin Tid til Spickschen, der mente, at

23. Sydjysk Distrikts Årsmøde blev afholdt i Toftlund 25.6.1933 med Cay Lembcke, Ejnar Jørgensen og Carlis Hansen som annoncerede hovedtalere, men af mødereferatet fremgår det, at Frits Clausen ikke spillede nogen tilbagetrukket rolle (*National-Socialisten*, 25.6. og 30.6.1933).

det ikke var let at oversætte den saa den kunde finde tyske Læsere. – Jeg tror det modsatte – men det vil være ganske uoverkommeligt for mig at prøve paa at oversætte den i denne Tid, hvor jeg drukner i Arbejde. Hvordan gaar det med Romanerne, fik De noget ud af Forbindelsen med Spickschen?

De spørger om Disciplin. Det er en hierarkisk Samfundsordning. Om kort Tid kommer der en Kronik af mig i vort Blad om den nationalsocialistiske Stat.²⁴ Der faar jeg vel Lejlighed til at uddybe Begrebet. Sender Dem her en lille Brochure, der har været i Bladet som Kronik.²⁵ – Kan De ikke faa Folk i Nordsjælland til at holde vort Blad, vi mangler Abonnenter. Vi mangler overhovedet alt, Folk, Evne, Penge, Tid, men kiler paa al ligevel, thi Danmark maa blive dansk igen.

Med dansk Hilsen
Deres Frits Clausen

24.8.1933

Kære Thorkild Gravlund

Tak for Deres Brev. Jeg giver Dem absolut Ret i, at det vilde være bedre at kunne fortælle vore Folk om gammel dansk Lov end at trykke Zions Protokoller op.²⁶ Men et er at ønske det og en anden Ting er at kunne det. Man kan, hvad man vil, men man kan det ikke saa hurtig som man vil. De maa huske paa, at vi er en lille svag Bevægelse, der har en meget stor Fremtid, hvor der ogsaa skal blive noget til vore Efterkommere. Vi har kun smaa Kræfter, mindre Evner og endnu mindre Midler at arbejde med, saa vi kan ikke gennemføre en Brøkdæl af det vi gerne vilde. I Stedet for Zions Protokoller skulde der have været en Kronik af mig om den corporative Stat, eller rettere den kommende danske Stat, men den blev ikke færdig til Tiden²⁷ og saa maatte vi jo fylde op med noget, der var ved Haanden. Desuden omfatter vor Bevægelse jo de mest forskellige Folk, der hidtil har staaet og staar under de forskelligste Indflydelser og vi maa bringe lidt af hvert, d.v.s. give vore Ideer forskellig Form for at de kan

24. »Fra den parlamentariske til den corporative Stat«, *National-Socialisten*, 17.9. og følgende uger frem til 8.10.1933.

25. *Fra Liberalisme til Socialisme. Grundlag for Nationalsocialismens Landbrugspolitik*, 1933.

26. *National-Socialisten* begyndte 30.7.1933 at optrykke uddrag af den danske udgave af *Zions Vises Protokoller*. Se hertil John T. Lauridsen: »Zions Vises Protokoller på dansk«, *Rambam*, 2000, s. 65-68.

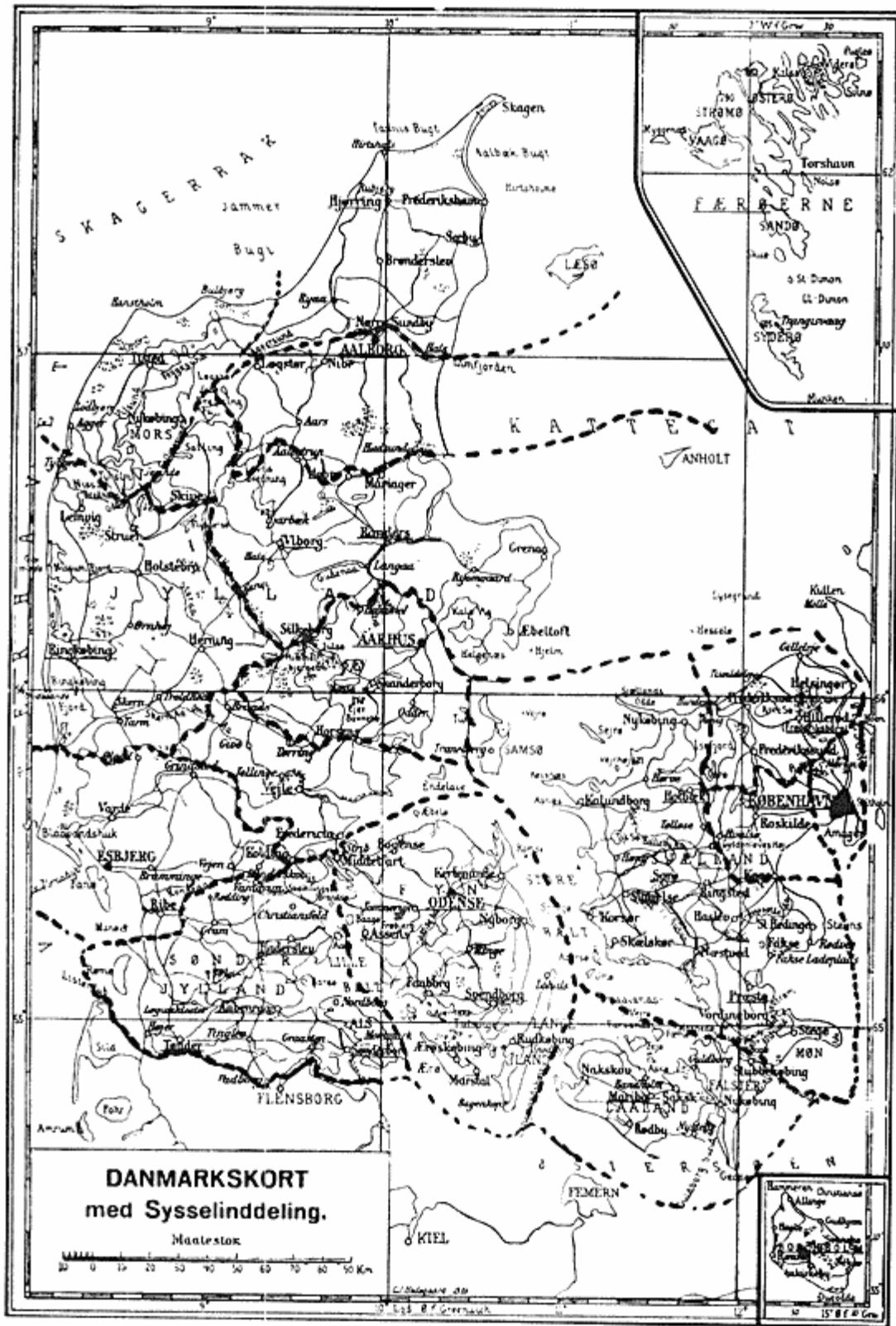
27. Se note 24.

DNSAP havde ved sysselinddelingen af Danmark det problem, at denne »oprindelige« danske administrative inddeling så godt som kun er kendt fra Jylland og aldrig udviklede sig til et fast administrativt eller retligt begreb. De 14 kendte jyske sysler slog DNSAP sammen til ni, idet der kunne ses bort fra Istedssyssel syd for 1920-grænsen og til Ejderen, og Salling Syssel helt udgik. Til gengæld opfandt partiet selv syslerne for det øvrige land, og efter 1940 kom sysselafdelinger for danske nazister i Norge og Tyskland. Syslerne var Vends Syssel (Hjørring Amt), Himmer Syssel (Aalborg Amt), Hard Syssel (Ringkøbing Amt), Løver og Ommer Syssel (Randers og Viborg Amter), Aabo Syssel (Århus og Skanderborg Amter), Varde Syssel (Ribe Amt), Jelling og Almind Syssel (Vejle Amt), Ellum og Barvid Syssel (Haderslev, Aabenraa, Sønderborg og Tønder Amter), Lejre Syssel (Københavns Amt), Vestre Syssel (Holbæk, Sorø og Præstø Amter), Fyns Syssel (Odense og Svendborg Amter), Lolland Falsters Syssel (Maribo Amt), Middel Syssel (Frederiksborg Amt) og Storkøbenhavns Syssel (København). – Danmarkskort med DNSAP's sysselinddeling (Jul i Norden 1937, s. 6).

forstaas af saa mange som mulig. Og desuden maa vi benytte vort Blad til baade Oplysning og Agitation, og Agitationen maa kunne hamle op med den de andre driver og bliver derfor til Tider maaske lidt smagløs i nogle Folks Øjne. Men Maalet er ikke helt identisk med Midlet. – Jeg haaber De vil blive tilfreds med Grundtankerne i den nye Kronik, thi saa vidt jeg husker, har jeg netop foreslaaet en Inddeling i Sogne og Sysler og med Vilje glemte Amterne. Det er noget jeg et eller andet Sted har læst hos Dem og som jeg syntes saa godt om. Jeg vilde gerne indføre den gamle nordiske Inddeling i Bygder o.s.v. men Faren er jo, at vi i Travlheden glemmer det. Vi staar jo desværre paa saa bar Bund, men hjælp os med det, saa skal vi nok gøre vort Bedste, thi Viljen er der til at føre dansk Fortid frem til Nutid. Det er jo Grundlaget for hele vor Bevægelse. Hvis den ikke kan det eller give Stødet til det, saa er den på Forhaand intet værd. Men De maa ikke forlange det umulige af os i første Omgang og De maa frem for alt ikke kritisere os, hvis De ikke samtidig vil hjælpe os, thi havde vi Deres Kundskab til gammel nordisk Livsform, saa vilde det være adskilligt lettere for os i første Omgang at undgaa Fejl.

Kunne De ikke komme herved til vort Høststævne næste Søndag, hvor Cornelius Petersen igen træder frem foran sit Folk og taler til det.²⁸ Der

28. Høststævne i Bovrup 3.9.1933 med taler af blandt andre Cornelius Petersen, Ejnar Jørgensen, Frits Clausen og Max Arildskov (*National-Socialisten*, 27.8., 3.9. og 10.9.1933). Cornelius Petersen var den bekendte sønderjyske bondefører, der i 1920'erne krævede vidtgående selvstyre for de enkelte sogne og vandt en vis opbakning. Hans ideer om bondestyre fra sognet opad til herredet var i slægt med Gravlunds (jf. M. Lorenzens nekrolog over ham i *Grænsevagten*, 1935, s. 290). I 1933 var han færdig i politik og personligt nedbrudt.

DANMARKSKORT
med Sysselinddeling.
Maalestok
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Km

vil ogsaa blive Lejlighed for Dem til at sige os noget og vil De ikke tale offentligt, kan De fremføre Deres Synspunkter paa et saakaldt Førermøde kl. 10 Formiddag, hvor vi har indbudt Andelsforeninger osv. Vi skal paa dette Møde tale om en Fællesfront ved kommende Valg, hvis de andre da kommer. Vi haaber om Eftermiddagen at faa et rigtigt Folkestævne og De vil ved denne Lejlighed kunne lære vor Bevægelse at kende. Paa Gensyn
og Hil Danmark
Frits Clausen

Fandens fødselsdag Dec. 1933 [11.12.1933]

Kære Thorkild Gravlund!

Jeg kan nu glæde Dem med at vi fra Januar opbygger vor Organisation paa Sogne og Herredsinddelingen og selv om det ogsaa har slumret i mit dybeste Indre, saa er det dog Dem, der gennem Deres bøger og Deres direkte Henvendelse har givet Stødet til Gennemførelsen. Jeg har yderligere haft den Glæde at modtage hoslagte Brev fra P. Lassen.²⁹ Det vil jeg gerne have tilbage igen, men De skal læse det.

Saa har jeg en Bøn til Dem. Jeg vedlægger et Manuskript som en af vore Unge har sendt mig. Ungdommen mangler nu aandeligt Værktøj som De ser. I denne Mangel begaas den Forbrydelse som Manuskriptet er et Bevis paa. Vi begynder nu at raabe efter de danske Skjalde og hvem skal vi henvende os til, hvis ikke til Thorkild Gravlund, der allerede ufor skyldt har givet os saa meget til vor Kamp for et nordisk Danmark. Jeg ved godt, at det er ubeskedent, men Beskedenheden har vi lagt af, det gælder kun Maalet. Derfor: skriv os et lille Stykke, som vi kan opføre som Dilettantstykke for vore unge Føl. Og skriv os et egnet Friluftsspil til Midsommerfesten o.s.v. Nu har Ungdommen Bud efter Folkets Skjald og vi haaber, at Ungdommen ikke beder forgæves. – Holger Danske vaagner, men han er jo lidt sen med at gnide Søvnens af Øjnene.

Hil Danmark
og Hilsen
Deres Frits Clausen

29. Peter Lassen, Strukstrup, »denne danske Forpost længst mod Syd«, som Frits Clausen siden betegnede ham, ligesom han omtalte ham som en »Højborg for Danskheden i Sydangel« (Clausen 1946, s. 104). Se ogsaa brev af 31.1.1938.

Bovrup 14.12.1933

Kære Thorkild Gravlund

Undskyld Forsømmelsen med Brevet som jeg nu indhenter. Jeg blev slaaet af en Sætning i Deres Brev om at De beder forgæves om at faa Deres Bøger læst og sendt ud til Ungdommen. Jeg har overalt anbefalet vore Folk at læse Deres Bøger, og de bliver ogsaa læst af mange, men de henter dem paa Bibliotheket. Men hvis det er tilladt af Forlaget, skal vi bringe en Annonce om Bøgerne, og selv om vi ikke har anmeldt Bøger i vort Blad endnu fordi vi simpelthen drukner i Arbejde og alt hviler paa Enkelte, saa skal vi gerne gøre det, hvis De vil hjælpe os med at faa gode Anmeldere saa send blot, hvad De vil have optaget. Jeg vil gerne gøre alt hvad jeg kan for at Deres Bøger og Tanker kommer ud i vort Folk, der saadan trænger til dem. Jeg har jo temmelig Dispositionsret over Bladet og skal gøre Brug af den, hvis De vil sende mig det færdige Materiale. Hvis Forlaget skal ordne det, kan vi nok faa Annoncen betalt, men hvis De personlig har Sagen i Hænde, skal De faa den gratis gennem mig.³⁰

Maa jeg til Slut sende Dem mine bedste Ønsker om en god dansk Jul i vore Fædres nedarvede Tro og Skik og lad os saa ønske alle, at vi gaar ind til et nyt Aar, hvor Solen kommer til at skinne ind i alle danske Hjem og alle danske Hjerter. Endnu er det jo trist og kulde og korte Dage, men til Tiden kommer dog Jul.

Hil Danmark
Frits Clausen

PS. Brevet fra Lassen sender De mig nok igen!

Bovrup d. 9.2.1934.

Kære Thorkild Gravlund!

Tak for Deres Brev af 8. Januar. Om De vil kaldes Nazist eller ikke, er i Grunden ret ligegyldigt, thi hvis man under Nazist forstaar et Medlem af en national socialistisk Organisation, saa er De ikke Nazist, men forstaar man derunder en Tilhænger af en bestemt Livsanskuelse, saa er De det, enten De vil eller ikke og De er det frem for nogen af os andre, da Deres Bøger og Tanker er en Kilde, som vi andre kan øse af og har vist os Vej til det som vi vil. – Det er en fuldkommen Vildfarelse, hvis De tror, at vi ved at gaa med J.A.K. og L.S. (smlg. de sidste Begivenheder i Sønderjyl-

30. Der kom hverken annonce eller anmeldelse.

land)³¹ har slaaet noget af paa vore Krav. Det sker aldrig. Men Meningen med vor Bevægelse er jo at gribe ind i Forholdene og at ændre disse. Vi vil drive Politik, knytte Nutiden til Fortiden og bygge en nordisk Fremtid op som Fortsættelse af den nordiske Udvikling. Vi har, som De ved af Bladet, taget den gamle Herredsdeling op og bygger vor Organisations ydre Rammer op om Herredet.³² Men tror De, at dette kan ske gennemgribende i nogle faa Maaneder? Maaske er det helt umuligt for os at gennemføre det, men vi har da gjort et Forsøg og holder ud, indtil man har slaaet os ned, hvad man jo gør sig alle Anstrengelser for. De allerfleste vil slaa os ned, fordi de er gaaet i Slavetjeneste ved den liberalistiske Kapitalisme, andre bekæmpe os, fordi de slet ikke har forstaaet den dybe Kærne i vor Bevægelse. Naar De i Deres sidste Artikel,³³ som jeg takker Dem for, skriver lempeligt imod os, saa maa jeg desværre bebrejde Dem, at De heller ikke har forstaaet vor Sag til Trods for, at den er den samme som Deres egen. Og hvordan vilde det gaa Deres tanker, om vi ikke havde rejst en Bevægelse med Dem som Grundlag? Det er jo det eneste Grundlag man kan bygge et dansk Samfund op paa. Men Tanken skal jo have Form og denne maa jo være afhængig af den der former den. Jeg har foreløbig som en Fuser, kan man saamænd godt kalde mig, gjort det saa godt jeg kunde. Der er mange, der sikkert kunde have gjort det bedre, men de kritiserer jo kun og hjælper mig ikke eller ved eget Værk viser mig, hvordan det kan blive endnu bedre. Hvordan vilde Udviklingen komme til at gaa, om vi bare lod staa til? Og hvordan vilde vi selv føle os til Mode, naar vi skulle sidde med Hænderne i Skødet og se Vognen køre i Dyndet. Det nytter jo heller ikke, at man bare ved, hvordan man skal få den ud af Sumpen, man maa ned i Pløret og gribe i Hjulene. At den glider lidt her og der, maaske synker dybere en Overgang, betyder jo intet, naar man blot er klar over, hvad Vej man vil. – Hvad De skriver i Deres Artikel i Aftenberlingen kan jeg underskrive alt sammen, selvfølgelig, med Undtagelse af de smaa Hip til vor Bevægelse. Jeg synes for Resten heller ikke vi fortjener selv disse smaa Hentydninger, da vor Vilje i hvert Fald er ærlig og fast. Jeg vil ogsaa protestere mod at vi sammenlignes med Fascister. Med Fascismen har vi kun det fælles, at deres corporative Stat ligner den noget,

31. Der hentydes sandsynligvis til demonstrationen af ca. 1.000 bønder ved udsættelsen af en statshusmand ved Øster Højst 1.2., hvor Frits Clausen deltog sammen med folk fra blandt andet LS (*National-Socialisten*, 11.2.1934).

32. Frits Clausen annoncerede en ny organisationsform i *National-Socialisten*, 31.12.1933, og partiets *Organisationsplan*, 1934, var med Herredet som grundlag og dette igen delt op i Afdelinger.

33. Artiklen i *Berlingske Aftenavis* er ikke fundet.

som vi vil opbygge i fortsættelse af den Stænderstat, der i sin Tid blev skabt i Norden. Vi vil dog ikke bygge den op paa Privilegier, men paa Ydelser. Vi vil knytte Begrebet Arbejde til Begrebet Folk og vi vil anerkende de Baand, der knytter et Folk til dets Jord.

Jeg har intet imod Deres Indsigelse mod min Artikel ved Nytaarstid,³⁴ men kan De flytte Grænsen til Dannevirke? – Jeg var den første her i Landet, der i 1918 paa et Kæmpemøde i Kolding *offentligt* stod frem og krævede Dannevirkegrænsen. Jeg begrundede det med, at man ikke kan stemme om Land, en tilfældig Generation kan ikke stemme på en tilfældig Dag, thi et Lands Skæbne kan ikke gøres afhængigt af, at der maaske er nogle Vælgere syge, saa de ikke kan stemme.³⁵ – Hele dette liberalistiske Pak, der den Gang lo ad mig og andre kaldte os overspændte Drømmere o.s.v., falder nu over os og kalder os for Tyskere fordi vi bygger paa Blodet og Jorden, knytter Mand til Muld. – Jeg synes ikke, at en Thorkild Gravlund skulle understøtte den Slags Angribere ved at give dem Stof til at falde mere over os. – Hvad har De at udsætte mod at det er Livets Lov, der drager Folkegrænser – eller burde drage dem? Er det ikke Livets Lov, der virker i et Folk og gør det stærkt eller svagt, hvad er det saa? Hvem kalder vore Førere for Diktatorer? – Vore Modstandere. Vi kræver med Thorkild Gravlunds Ord, at Folkelivet skal være Folkets Lov. Vi kræver at de Folk, der kaares til Førere, har Ansvaret, at de ikke staar over Flokken, men gaar foran den. Jeg selv er ikke blevet Fører for vor Organisation ved at jeg selv har lavet mig dertil, men ved at jeg den 23. Juli 33 blev kaaret af mine Mænd, der krævede deres Løfte tilbage af Lembcke,³⁶ der har en helt anden Opfattelse af Førerbegrebet end jeg, nemlig den diktatoriske. – Jeg vil jo slet ikke hævde, at alt hvad vi har gjort er det ideelle og det sublime, men vi har med alle vore Evner og med hele vor Vilje søgt at lægge en ny Grund for det danske Folks Liv paa den gamle faste oldnordiske Grundvold. Og ingen har uden os gjort dette i Praksis endnu i vor Tid, saa jeg synes, at man godt kunde skaane os lidt, hvor vi endnu er saa svage og famlende og ellers burde man hjælpe os eller vise os, hvordan man kan gøre det endnu bedre – i Praksis. Og der er vel ingen, der tror paa f.Eks. Konservatismen, L.S. eller det nye Parti i den Forbindelse.

Jeg vedlægger endnu nogle Smaaskrifter, som jeg troede, De havde

34. »Grænsespørgsmaalet« i *National-Socialisten*, 21.1.1934.

35. Ikke længe efter sin hjemkomst fra russisk krigsfangenskab i efteråret 1918 begyndte Frits Clausen en agitation for en grænsedragning ved Dannevirke. Mødet i Kolding blev holdt 1.12.1918 (*Kolding Avis*, 2.12.1918). Jf. også brevene af 29.2.1936 og 1.11.1938 og Clausen 1946, s. 16f.

36. Se herom Lauridsen 1997, s. 195ff.

læst, men som De ellers bør læse en Gang til – ikke fordi det er noget særligt, men fordi det er Udtryk for det eneste Forsøg, der i vor Tid er gjort for at omsætte vort Folkelivs inderste Kærne i Nutidens politiske Form. Det er maaske kun Udkast og Skizzer, hvor det hele kun er trukket op i grove Træk, men Enkelthederne kommer jo nok, naar det øvrige er rigtigt. Og fæst Dem saa ikke kun ved noget, der synes Dem forkert, men søg at finde det, der er rigtigt. Noget maa De kunne finde, om ikke andet, saa dog Gengivelsen af Deres egne Ord eller Tanker.

Det gør mig ondt, at man endnu ikke har kunnet finde en Forlægger til Deres Bøger, men den maa kunne findes. – Hvis De har nogle Exemplarer, saa send dem til Dr. Kurt Vicok i Berlin. Han ved, at de kommer og vil læse dem. Han kan læse dem paa dansk, da hans Hustru er dansk og han selv elsker Danmark. Han var heroppe ved vort Slagelse Stævne,³⁷ som begejstrede ham for vor Sag. Han har været en af de første nationalsocialister i Berlin og juridisk Raadgiver for Goebbels Blad »Der Angriff« saa han kan eventuelt gøre noget og gør det sikkert paa min Anmodning, som afgaar med det samme. Spickschens har jeg ikke hørt fra i lang Tid, men naar det ikke gaar ved Spindesiden prøver vi nu paa Mandesiden. Læs nu de Smaaskrifter, der vedlægges og forbedr Dem saa lidt – for gamle Danmarks Skyld.

Hil Danmark!
Deres Frits Clausen

Valdemarsdag 1934 [15.6.1934]

Kære Thorkild Gravlund

Tak for Deres sidste Brev. De henviste deri til »Eспен«³⁸ som jeg har læst med alt andet, hvad De har skrevet. Jeg var glad for at læse denne Bog, men blev en Del forstyrret ved at skulle læse »tilbage«. Det har jo ingen væsentlig Betydning, men er vist kun en lille Særhed hos mig. Jeg synes meget bedre om »Den ny Lov«³⁹ som har været en Oplevelse for mig. Der giver De os virkelige Retningslinier, selv om De tilsyneladende er glade for et kommunistisk Standpunkt end vort, som De kalder for »et farligt Sted, midt imellem før og nu« (Side 139). Dog, det nytter jo ikke at stri-

37. Landsstævnet i Slagelse 15.5.1934. Hans tilstedeværelse blev ikke registreret i *National-Socialistens* reportage 19.5.

38. *Eспен. En Bondeslægts Danmarkshistorie*, 1933.

39. *Den nye Lov*, 1934.

des om Ord, Hovedsagen er, at vi er enige om Sagen – og det er vi, naar vi skal lægge »Den nye Lov« og alle Deres andre Bøger som Grundlag. – Jeg beklager, at jeg ikke har faaet Besked om Deres Tilbud til mine Folk paa Sjælland, men maa jeg til Gengæld ikke indbyde Dem til at tale til os ved det kommende store Stævne hernede den 29. Juli.⁴⁰ Da De jo ikke er Nationalsocialist maa det jo ikke være ved det offentlige Møde, men jeg skal arrangere et Møde med lutter Herredsledere og Afdelingsledere, som De kan tale til om Herredsstyre og hvor De endog maa angribe os. Jeg haaber at De i Deres ev. Angreb vil bære lidt over med os. Vil De ikke nok lade os vide, om det kan lade sig gøre.

Hil Danmark!
Frits Clausen

28. Nov 1934

Kære Thorkild Gravlund!

Da jeg fik Deres første Brev, sendte jeg den hoslagte Skrivelse til Tyskland, hvor jeg gennem de faa gamle Bekendte jeg har dernede, gentagne Gange har prøvet paa at vække Interesse for Deres Bøger og Tanker. Jeg har siden bedt om at faa Papirerne tilbage, men det er hidtil blevet derved. Jeg skal dog gentage Henvendelsen. – Selv om jeg tror det er Sløseri og Efterladenhed, saa kan Muligheden om at der gaar Breve tabt ikke udelukkes helt.

Vi Nationalsocialister kiler jo paa med Kampen for vor Sag og vi glæder os for Tiden over en god Fremgang. Vi begynder nu paa at lave vort eget Forlag, Forlaget Landsoldaten i Fredericia,⁴¹ som maaske ogsaa en Gang kan faa Betydning for Dem. Foreløbig er vi dog kun i Starten og man gaar jævnt stille frem, da vi maa bygge paa bar Bund. Men alt det store har jo maattet begynde i det Smaa.

Jeg har lige faaet en Pjece ud hos Hasselbalch,⁴² som jeg vist nok har sendt Dem, men der er jo ingen Mening i at skrive udelukkende for Fornøjelse af Forlaget. Nu prøver vi, om vi kan skabe lidt bedre Kaar for Skri-

40. Der blev holdt nazistisk stævne i Åbenrå 29.7.1934 med 6.000 deltagere ifølge DNSAPs egen presse og med en stribe talere. Gravlund kom ikke, i stedet var forfatteren Th. Olesen-Løkken som nævnt ovenfor blandt talerne (*National-Socialisten*, 21.7. og 4.8.1934), uden i øvrigt at være tilknyttet partiet (jf. Clausen 1947, s. 100).

41. Forlaget blev oprettet af Johs. Sørensen, en tid Frits Clausens højre hånd, organisationsleder, partistabschef m.m., indtil han januar 1936 fik overladt forlaget og maj samme år brød med DNSAP (Clausen 1947, s. 94f, 132f; Hans Palle Lohmann: *Dansk Folkefællesskab 1936-42*, 1984, s. 19).

42. *Den nationale Socialisme*, 1934.

benterne ved selv at starte med eget Forlag. Vi sælger jo en Mængde gennem Organisationen – kanske De en gang kan have Interesse i at faa nærmere Besked om dette, hvis det da skal lykkes os, at faa noget ud deraf.

Hil Danmark!
Deres Frits Clausen

Bovrup 10.2.1936

Kære Thorkild Gravlund

De bad mig engang om at meddele Dem mine Erfaringer med den Herredsinddeling, jeg har gennemført indenfor det nationalsocialistiske Parti, jeg leder. Jeg sagde Dem paa et Møde paa Sjælland, at jeg ikke kunde sige noget lige straks, men at jeg nok skulde lade Dem det vide. Nu er vor Organisation vokset ud over Herredet, hvad De vel har set i vort Blad, og nu opbygger vi Sysler,⁴³ selv om vi ikke helt holder os til de gamle Sysselgrændser, hvad jeg tror er tilladeligt overfor Fortiden. Det vil altsaa sige, at Herredsinddelingen ikke har medført større Vanskeligheder, end at vi stadigt vil holde os nær op ad de gamle Samfundsformer. Jeg vil dog ikke nægte, at det ikke altid er lige let at holde paa Herredsinddelingen for en politisk Organisation, der bl.a. ved Deltagelse i Valg maa arbejde i Valgkredse. Men ikke desto mindre holder vi fast ved Herrederne, og vi vil forsøge igen at tvinge vort Folk tilbage til at tænke i de gamle Samfundsformer. Det er ikke noget, man uden videre kan i n d f ø r e, men det er noget, man maa tilkæmpe sig. At bygge Organisationen (et fælt Ord) op paa Herreder er ikke andet end at være fuldkommen tro mod Tanken om Folkefællesskabet, den sociale Nationalisme, hvilket Ord De jo foretrækker frem for det, vi bruger, men som er Udtryk for samme Tanke.

Jeg vedlægger et Blad, som er skrevet af en Mand, der sikkert ikke staar i høj Gunst hos Dem af de samme Grunde, der har nedsat ham noget hos mig selv.⁴⁴ Da De maaske kunde fristes til uden videre at kaste Bladet bort, vil jeg bede Dem om at læse i hvert Fald Artiklen »Det Land er vort –« En saadan Mand har mistet Troen paa Danmark og er dog selv et Stykke Danmark, som det var og som det forhaabentligt kan blive igen.

Hil Danmark
Frits Clausen

43. *National-Socialisten* kunne 18.1.1936 bringe Frits Clausens meddelelse om, at DNSAP fremover skulle bygge på sysler bestående af flere herreder. Jf. også *DNSAP's Maanedsbreve*, januar 1936: Retningslinier til Organisationsplanen (med ikrafttræden 1.2.1936) og *Organisationsplan*, 1936.

44. Anders Malling?

Bovrup 29.2.1936

Kære Thorkild Gravlund.

Tak for deres Brev. Jeg skriver til Dem for at rette den Vildfarelse, at vi ikke vilde vende tilbage til den oprindelige danske Lov. Jo, det kan De tro, vi vil, og det har jeg hævdet gentagne i mine Smaaskrifter om vor Bevægelse.

Vor Sysselinddeling har intet med L.S.s Andelsformænd at gøre. Det er ikke let for en politisk Bevægelse som vor straks at naa frem til det, vi vil, men vent og se, om vore Bestræbelser ikke er rettet den rette Vej.

Med hensyn til Deres sidste Paastand om, at jeg – (i Deres Brev »De«) aldrig har villet hævde dansk historisk Ret til Slesvig, vil jeg gerne i al Beskedenhed minde om, at det var mig, der som den allerførste Mand her i Danmark paa et *offentligt* Møde (i Kolding Dec. 1918) tog Afstand fra Afstemningen, idet jeg talte for denne Ret.⁴⁵ Jeg fandt det ganske urimeligt, at en tilfældigt Slægt skulde *stemme* om et Land og et Folk af døde og kommende Slægter. Jeg har endnu ikke ændret de Meninger om Folk og Fædreland, som jeg har faaet i min Barndom som et dansk Barn af Sønderjylland, selv om jeg har ændret Tilhørigheden til de politiske Partier.

Men glem ikke, at den historiske Ret er død, hvis den ikke hævdes ved nyt Liv, ved en stadig Fornyelse. Hvis det danske Folk var stærkt og sundt, behøvede vi ikke at sørge for Fremtiden, men desværre er det aldrig den store Fortid, vi skal gøre os store paa, og paa den Maade skal man gøre forsigtig Brug af historiske Rettigheder. Det er Livet, der bestemmer Historien og ikke omvendt. Det er Nutidens Liv, der skal bære Fortiden ind i Fremtiden – og at vække det Liv til Daad, til at leve for Danmark, er den Kæmpeopgave som vi Nationalsocialister har sat os, vel vidende, hvor smaa vi er. Kun den sociale Nationalisme er sund, det er Grundtanken i Nationalismen.

Hil Danmark
Frits Clausen

Bovrup 25.5.1937

Kære Thorkild Gravlund.

Til Deres Brev af 24. Maj vil jeg blot bemærke, at vort Parti er opbygget paa Herredsinddelingen og at der er Herredsledere overalt, hvor Organisation er gennemført. Betegnelsen: Amt forekommer overhovedet ikke i vort Organisationsarbejde.

45. Se note 35.

Hvad Danerloven angaar, gaar vi i ordret Form ikke ud fra den, men vi gør det da i Virkeligheden ved at vi søger at genopvække den Aand, der har formet den. Hvad i al Verden skulde et nationalt Parti bygge paa, om ikke paa Folkets og Rigets gamle Lov?

Jeg synes, det er uretfærdigt af Dem stadigt at bebrejde os, at vi har vort Maal i tysk Nazisme. Vort Maal er en Genrejsning af vort danske Folk, ikke andet. Da jeg har et meget større Kendskab til Deres Tankegang end De har til vore politiske Bestræbelser, fordi jeg til Stadighed henter Styrke i Deres Skrifter, som jeg tror at kende som faa i vor Tid, ved jeg ogsaa, at der ingen Væsensforskel er mellem det, vi vil og det, De giver Udtryk for i Deres Værk, set som den Helhed, det er.

Vi skal nok en Gang selv skaffe os den Ret, der tilkommer os og vi bejle ikke om Medfølelse, men jeg kan nu ikke undlade, at gøre Dem opmærksom paa, hvor uretfærdigt jeg synes, det er, at De betragter vort Parti som en Fare, De maa løfte Danerloven imod. Det skal dog ikke hindre mig i at være taknemlig for at Nornerne⁴⁶ har sendt Dem til vort Folk i en Tid, som just behøver det, De har at give. Løft De blot Danerloven op mod os. Vi hilser den med vor nordiske Hilsen og vender De Ryggen til os og gaar bort, saa følger vi alligevel efter og hvem skulde kunne hindre os deri? Der er jo ingen andre, der vil anerkende Danerloven end vi – desværre.

Dansk Front!
Frits Clausen

Bovrup 31.1.1938

Kære Thorkild Gravlund!

Nej, der var jo i og for sig ingen Grund til for Partiet at sende Dem en Avis, eftersom den bliver bedømt af Dem og ej heller ikke for mig, der jo ikke kan nægte i nogen Grad at have præget Partiets Former og Meninger, men det er nu alligevel ikke sket paa min direkte Foranledning, at Avisen sendes til Dem. De behøver ikke en Gang at tage den som en Gave, men kan godt betragte det som et lille Vederlag for alt det, De igennem Deres Bøger har givet mig og som jeg beflitter mig for at kunne lade gaa videre til Partiet. Det er selvfølgelig kedeligt at skulle høre sig berømmet indenfor Kredse, man ellers intet vil have med at gøre, men hvor meget De end stritter imod, saa kan vi ikke tillade os ikke at fremhæve de mange gode og ægte danske Ord, De har formet. Jeg synes, De skulde være glad for

46. I nordisk mytologi de møer, der bestemmer skæbnens gang.

det, men det er De altsaa ikke og vi maa saa bære Deres Forargelse sammen med saa meget andet.

For nogle Aar siden skrev jeg til Dem for at bede Dem skrive nogle af Deres Tanker ned i dramatisk Form for at vi kunde benytte dem til de Dilettantkomedier, vore Unge opfører en Gang om Aaret. De skrev, at De ikke kunde og det samme Svar har jeg faaet de faa andre Steder, jeg har henvendt mig til. Men hvad vi skal have til vor Agitation bliver fremskaffet og naar Skjaldene ikke kan eller vil forsøge det, maa vi smaa Lægfolk gøre det selv. Her har De et Produkt af disse Bestræbelser, som Ungdommen her i Bovrup vil opføre om kort Tid. Det er inspireret af Gravlund, men desværre er det jo ikke skrevet af ham selv.⁴⁷

Jeg kunne godt gendrive alle Deres Anker mod vort Parti, men skal nøjes med at spørge, om De ikke mener, at det er at kæmpe sammen med Forposterne at gøre sin Indsats for at Hovedhæren bliver sund og stærk. Ingen er dog Forpost for Forpostens Skyld. Der maa dog være noget bagved det, der er skubbet frem og kun paa Baggrund af Hovedhæren faar Forposterne deres Betydning. En af vore bedste Forposter, Lassen Strukstrup, bedømmer vi langt fra saa haardt som De.

Dansk Front! Deres Frits Clausen.

Bovrup 1.11.1938

Kære Thorkild Gravlund!

Vi kan jo blive ved med at tærskes Langhalm paa det Spørgsmaal om Sydslesvigerne, hvor De vedblivende beskylder mig for Ting, jeg ikke vedkender mig at have forbrudt mig i. Jeg var den første herhjemme, der krævede dem med hjem ved paa et offentligt Møde i Kolding at tale imod en Afstemning. Jeg var en af de første, der tog ned for at tale til dem og jeg var en af de faa, der gjorde det gratis og uden Bagtanke.⁴⁸ Jeg gør dem ogsaa den største Tjeneste nu ved at vie mine Kræfter til en Bevægelse, der vil skabe et Danmark, der er dansk, saa dansk som en Thorkild Gravlund vil kunne ønske sig det.

Vil De med Rette hævde, at det var dyrere for Danmark at tage imod Luthers Lære og paa dette Grundlag fostre en Grundtvig end det havde været at blive staaende paa papistisk Grund? Jeg ser her bort fra øvrige Ydre Begivenheder i denne Forbindelse.

47. Frits Clausen medsendte manuskriptet til sit skuespil *Mod den nye Tid. Tidsbillede i tre Akter*, som blev trykt og udgivet senere på året af DNSAP's forlag.

48. Se note 35.

Vi bygger ikke vor Bevægelse op ad en Stormagt, men vi bygger den paa en blodbeslægtet Lære, der er opstaaet i en Tids Skikkelse hos et blodbeslægtet Folk i en Tid, hvor vort eget Folk af en Georg Cohn Brandes m. fl. havde lært at sige: Hvad kan det nytte og i Stedet for dansk Lune havde anlagt den jødiske Grimace, det saakaldte danske Grin.

De taler om Germaner i Kejser Wilhelm og Bismarcks Forstand, men det System, de tjente i og formede, er liqvideret ved den Folkerejsning Adolf Hitler skabte og som anerkender den Lov, som De paaberaabte dem. Arvegaardsloven er en direkte Overtagelse af Jydske Lov og den gamle Odelsret.

Men godt, er de Modsætninger mellem det, Tyskerne kan fostre og det, der er vort, saa kan De være forvisset om, at hverken jeg eller mine Kammerater vil opgive noget af vort eget, men paa vis Modsætningen og paa vis, hvad der er tysk i vor Bevægelse og søg at finde, hvad der er nordisk i det nye Tyskland. Vi er ikke Germanernes Lærlinge, men det nye Tyskland har hentet meget af den Arv, vi har forkastet. De paastaar, at De vil anerkende alt, hvad der er dansk, men dog med Undtagelse af den Lære, der ene vil anerkende Deres egen, den, der siger, at et Folk er en levende Enhed, at Taven er Blodets Røst o.s.v.

Men som sagt, jeg har opgivet Dem og jeg ved ogsaa af Deres Skrifter – ogsaa af Per Præst⁴⁹ – at De ikke regner Debatter af den Slags, vi er inde i. Saa lad den fare, men tag ogsaa Respekten for dansk Folkesfællesskab og Ideen – dansk Nationalsocialisme – med i Deres Respekt for alt, hvad der er dansk, thi jeg kan forsikre Dem for, at vi med akkurat samme god Samvittighed som De siger: Her er *kun* Dansk.

Det er dog haabløst at strides om, hvem der i sine egne Øjne er mest dansk og lad os derfor i stedet for at strides om dette begge lægge alle vore Kræfter ind i det Arbejde, der kræves af os at være Danske. Kan vi end ikke kæmpe i samme Fylkning, saa er vi dog paa samme Form som to Polariteter i samme Enhed. Jeg kan desværre ikke blive gal i Hovedet paa Dem, ellers havde jeg med Nilavs Udtryk⁵⁰ den unteplav mig største Lyst til det.

Venlig Hilsen og
Dansk Front!
Frits Clausen

* * *

49. Roman af Gravlund, udgivet 1938.

50. Hovedpersonen, den gamle bondetype, i Gravlunds roman *Nilavs*, 1918.

Thorkild Gravlund døde den 4. december 1939. Der kom ingen nekrolog i den nazistiske presse. *Fædrelandet* nøjedes dagen efter med at bringe et foto og meddelelsen: »Thorkild Gravlund død«. Trods Frits Clausens forsikringer til Gravlund om, hvilken betydning han havde haft for DNSAP, fandt partiføreren det ikke påkrævet at skrive en nekrolog. »Jeg har opgivet Dem«, havde han skrevet i sit sidste brev november 1938, og derved blev det. Bruddet var definitivt, før døden kom imellem.

Gravlund kom af den grund heller ikke til at opleve Frits Clausen i sit livs dilemma mellem dansk og tysk i april 1940. I den situation hjalp heller ikke hverken mangel på eller »Kundskab til gammel nordisk Livsform«. Til gengæld fik Frits Clausen i de følgende år lettere ved at tiltrække danske skjalde med de rette kundskaber. Laurits Skov, Harald Bergstedt, Valdemar Rørdam m.fl. fylkedes omkring partiføreren håbe-fuldt på vej ind i det nye Europa.

Summary

John T. Lauridsen: »If we had your knowledge of the ancient Nordic way of life ...«. Frits Clausen's Letters to Thorkild Gravlund 1933-38
In the years 1933-38, Frits Clausen, the leader of the Danish Nazi party, exchanged letters with Thorkild Gravlund, the author. The initiative to this correspondence had been taken by Frits Clausen, who was interested in having »genuine« Danish art, culture and history integrated into the DNSAP (Danish National Socialist Labour Party); in this context, he could use the author, whose interest in the mythical past of the Danish people and emphasis on the intimate connection between the Danish people and the Danish soil was well-known. The article publishes the 16 known letters written by Frits Clausen to Thorkild Gravlund 1933-38; it has not been possible to find the letters from Gravlund to the Nazi leader. The introduction sketches the background for the letters, and it is pointed out that their main interest lies in the fact that they allow us to follow the endeavours of Frits Clausen to give the DNSAP a Danish identity by incorporating literature which had the peasants, the soil and the past as its main features.

(Translated by Jørgen Peder Clausager)